

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

2008

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

[...]

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη *παράδοση*, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

1. ψεγάδια: ελαττώματα

2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή

3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη

4. ροπές: απόψεις

5. παρωχημένα: ξεπερασμένα

6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου

7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **«Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».**

Μονάδες 10

B2.

α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:

σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο Γιώργος Σεφέρης αναφέρεται στη σημασία της παράδοσης και τους αμφισβητίες της. Αρχικά, υποστηρίζει ότι αποτελεί ίδιον της ελληνικής φύσης η επαφή του λαού μας με άλλους και η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων. Στη συνέχεια, τονίζει πως περίοπτη θέση στη διαδρομή του αποτελεί η σύζευξη του παρόντος με το παρελθόν. Ο συνδυασμός αυτός εξασφαλίζει συναισθηματική πληρότητα και δύναμη για την αντιμετώπιση οποιωνδήποτε συμφορών. Κυριαρχούν, όμως, λόγω της τεχνοκρατικής αντίληψης, αντιπαράδοσιακές απόψεις, οι οποίες θεωρούν ξεπερασμένα τα επιτεύγματα του παρελθόντος. Τέλος, αναφερόμενος στην επικρατούσα απαξία της ανθρώπινης προσωπικότητας και τον ψυχικό μαρασμό, αιτιολογεί τις απόψεις των αρνητών της παράδοσης.

B1. Με τη συγκεκριμένη φράση ο Σεφέρης, αν και δεν παραγνωρίζει τις όποιες αδυναμίες και τα ελαττώματα που εντοπίζονται στην ιδιοσυγκρασία του λαού μας, εκφράζει τη βαθιά του πίστη στις δυνατότητές του. Θεωρεί ότι ο ελληνικός λαός είναι σε θέση να ξεπερνάει τις όποιες δυσκολίες και τα εμπόδια, να ωριμάζει πνευματικά, να εμβαθύνει στην πολιτιστική του εξέλιξη, να κατανοεί και να ερμηνεύει τη γύρω του πραγματικότητα και να αντιμετωπίζει με αισιοδοξία τις προκλήσεις του παρόντος και του μέλλοντος.

B2.

α)

Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό-βιωματικό χαρακτήρα, καθώς καταγράφει παρατηρήσεις, προβληματισμούς, ιδέες, εμπειρίες και συναισθήματα του δοκιμιογράφου. Στοιχεία που αποκαλύπτουν αυτό είναι: «Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε... όταν τον ακρωτηριάσουν». «Και η προσωπική μου εμπειρία μου... ανθρώπων».

β)

- Δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει.
- Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος
- Τείνουν να κατακερματίσουν τη ψυχή του ανθρώπου.

B3.

- Οι **εφευρέσεις** νέων φαρμακευτικών ουσιών έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση του μέσου όρου ζωής.
- Η **εμπειρία** του στο χώρο των πωλήσεων τον βοήθησε στην επαγγελματική του αποκατάσταση.
- **Αμφιταλαντεύεται** αν θα επιλέξει αυτό το επάγγελμα, που θα του εξασφαλίσει επαγγελματική αποκατάσταση ή αυτό που θα του προσφέρει ψυχική ικανοποίηση.
- Η κυριαρχία του **τεχνοκρατικού** πολιτισμού έχει απομακρύνει τους ανθρώπους από τις αξίες του ανθρωπισμού.
- Παθαίνει συχνά κρίσεις **πανικού**, γι' αυτό κατέφυγε σε έναν ειδικό, προκειμένου να θεραπευτεί.

B4. σταυροδρόμι: σταυρός + δρόμος
παράδρομος, σταδιοδρομία, αεροδρόμιο
αποκαλυπτικές: από + καλύπτω
ανακάλυψη, προκάλυψη
βιολογικό: βίος + λόγος
διάλογος, απολογισμός
παράδοση: παρά + δίνω
δοσοληψία, αναμεταδότης
υπόδικη: υπό + δίκη
διάδικος, δικογραφία

Γ.

Επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία

Ρηματικά πρόσωπα: α' ενικό - πληθυντικό, β' πληθυντικό, γ' ενικό - πληθυντικό.

Ύφος: επίσημο, σοβαρό

Προοσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, αγαπητοί συνδημότες,

Ενδεικτικός πρόλογος: Ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας αισθάνομαι την ανάγκη να επικοινωνήσω μαζί σας για ένα θέμα που απασχολεί ζωηρά την ελληνική κοινωνία και τους νέους ιδιαίτερα, τους λόγους που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοση, και να προτείνω τρόπους λειτουργικής επανασύνδεσής μας με αυτή.

Εναλλακτικός πρόλογος: Αφορμή της ομιλίας μου στάθηκε ο σημερινός διαγωνισμός τραγουδιού της Eurovision, στον οποίο η Ελλάδα για πολλοστή φορά συμμετέχει με ένα τραγούδι γραμμένο στην αγγλική γλώσσα και επηρεασμένο από ευρωπαϊκούς ρυθμούς και μελωδίες. Το γεγονός αυτό με προβλημάτισε και με παρακίνησε να διερευνήσω τις αιτίες που απομακρύνουν εμάς τους νέους από την παράδοσή μας, και να συμβάλλω στην επανασύνδεσή μας με αυτή.

Σύντομη τεκμηρίωση του δεδομένου: Πράγματι, οι νέοι έχουν απομακρυνθεί σε μεγάλο βαθμό από την παράδοση και αυτό φαίνεται από τον τρόπο ψυχαγωγίας, διασκέδασης και ομιλίας (τέχνες, γράμματα – επιστήμες, επιφυλακτικότητα και συχνά άκριτη απόρριψη του ιστορικού παρελθόντος, υιοθέτηση ξενόγλωσσων στοιχείων), στον τρόπο συμπεριφοράς μεταξύ τους και απέναντι στις παλαιότερες γενιές αλλά και στην αρνητική στάση τους σε παραδοσιακά εθνικά σύμβολα.

Α' ερώτημα: Αιτίες που απομακρύνουν τους νέους από την παράδοση.

§ Προγονοπληξία: οι νέοι, βλέποντας πολλούς να προσκολλώνται στο παρελθόν κατά τρόπο άγονο και τυπικό και να εξιδανικεύουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, ζωντανό ή νεκρό, απορρίπτουν ολόκληρο το παραδοσιακό εποικοδόμημα και στρέφονται σε καθετί νεωτεριστικό, με αποτέλεσμα να αποκόπτονται από τις ρίζες τους.

§ Προοδοπληξία, δηλαδή τυφλή αποδοχή κάθε νέου ή ξένου στοιχείου. Συγκεκριμένα, ο νέος, αντιμετωπίζοντας καθετί καινούριο, έλκεται ακατανίκητα από αυτό και το ενστερνίζεται εύκολα, χωρίς να σκεφτεί αν αυτό τον αποκόπτει ή όχι από την παράδοση. Από την άλλη, η ξενομανία, όπως αυτή προβάλλεται από τα Μ.Μ.Ε., ο μιμητισμός γλωσσικών ιδιωμάτων, τρόπων συμπεριφοράς, σκέψης, θεώρησης, γενικότερα, της ζωής, εξορίζουν κάθε παραδοσιακό στοιχείο, που αποτελεί συνδετικό κρίκο με το ιστορικό παρελθόν.

§ Τεχνοκρατία: Το διάχυτο υλιστικό πνεύμα, που αποτελεί τον αντίποδα της παράδοσης, οι ευκολίες και οι υποσχέσεις του τεχνικού πολιτισμού λειτουργούν ως μαγνητικός πόλος για τους νέους οι οποίοι περιστρέφονται γύρω από αυτόν. Η αποθέωση του χρήματος και ο εύκολος πλουτισμός, η χρησιμοθηρική αντιμετώπιση όλων των αγαθών αλλά και της πνευματικής παραγωγής, η υπερκαταναλωτική υστερία, σε συνδυασμό με τον υλικό παράδεισο που υπόσχεται η τεχνοκρατία, δημιουργούν αγκυλώσεις στην αποδοχή της παράδοσης.

Μεταβατική παράγραφος: Η κατάσταση που σας περιγράφω, κυρίες και κύριοι, είναι άκρως ανησυχητική, γι' αυτό το λόγο κρίνω αναγκαία τη σωστή αντιμετώπιση της παράδοσης, που θα επανασυνδέσει εμάς τους νέους δημιουργικά με το ζωντανό ιστορικό παρελθόν.

Β' ερώτημα: τρόποι επανασύνδεσης με την παράδοση.

§ Κριτική στάση απέναντι στην παράδοση: ούτε παντελής αποδοχή της ούτε άκριτη απόρριψή της, αλλά επιλογή των ζωντανών στοιχείων που συντελούν στην προώθηση και εξέλιξη της ζωής, σεβασμός και απόρριψη των νεκρών στοιχείων, για να επανασυνδεθούμε ως νέοι, λαός και έθνος με την παράδοση. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια οφείλουν να σταθούν οι κοινωνικοί φορείς, η οικογένεια, το σχολείο, ο γραπτός και ηλεκτρονικός τύπος.

§ Διαφύλαξη της παράδοσης με τη βοήθεια της Ιστορίας, της Λαογραφίας, της Αρχαιολογίας, ίδρυση μουσείων, μουσικές εκδόσεις, φωτογραφικό και κινηματογραφικό υλικό. Οικονομική και ηθική ενίσχυση των πολιτιστικών παραδοσιακών συλλόγων από την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την Πολιτεία.

Επίλογος: Η παράδοση δεν είναι κάτι στατικό αλλά εξελίσσεται καθημερινά. Γι' αυτό το λόγο εμείς οι νέοι οφείλουμε να σταθούμε κριτικά απέναντι σε κάθε ξενικό, νεωτεριστικό αλλά και παραδοσιακό μας στοιχείο, για να είμαστε συνεχιστές και δημιουργοί της ελληνικής παράδοσης.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας...